

[Kirkegaard.]

I oversigten oplyses det, at ikke-landmænd i 1958 købte landejendomme til en pris, der lå 4 pct. over landmændenes pris. I 1959 lå denne pris 7 pct. over og i 1960 17 pct. over landmændenes pris. Det er jo en stærkt stigende kurve, der er tale om. Desværre har jeg ikke tallene for 1961 og 1962, men hvis kurven fortsætter opad, bliver det ikke videre morsom læsning, for det er jo klart og ligetil, at den pris, som en landmand må betale for en ejendom, påvirkes i høj grad af, hvad andre erhvervsdrivende vil give for den samme eller for en tilsvarende ejendom, og det er lige så klart, at enhver prisstigning på landejendomme, der ikke har sin begrundelse i en bedre rentabilitet, er til skade for de landmænd, som skal leve af netop at være landmænd, og jo i særlig grad til skade for landboudommen, der, så vidt jeg kan skønne, for tiden må betale en ejendomspris, der ligger mindst 50 pct. over, hvad en forsvarlig rentabilitet betinger. Det vil sige, at vi faktisk i øjeblikket driver rovdrift på de unge landmænds kræfter. Jeg gad egentlig vide, om der her i landet er så farlig mange mennesker uden for landmændenes kreds, der er klar over, at ikke-landmænds køb af landejendomme er med til at presse priserne så højt op, at driften ikke kan svare regning, og dermed er med til at tilvejebringe de forhold, der giver basis for krav fra landbrugets side om kompensation.

Under denne første behandling er det beklageligvis næsten nødvendigt at fremsætte en kommentar til påstanden om, at der i de forslag, vi her behandler, findes et nyt stavnsbånd. Påstanden om et stavnsbånd er det tyndeste argument, jeg har hørt i mange år. Det er jo sådan i dette land, at til mange bestillinger eller embeder er der knyttet bopælskrav; jeg kan nævne en biskop, en amtmand, en dommer, en politimester, en provst og mange flere. Ved forfremmelser af embedsmænd eller tjenestemænd er det jo ofte nødvendigt, at disse ændrer bopæl; og for f. eks. en skibsværftsarbejder er det i hvert fald mest praktisk at bo i nærheden af et skibsværft og for en fisker i nærheden af en havn. Men en landmand er også efter dette lovforslags eventuelle gennemførelse fuldstændig uden stavnsbånd. En landmand har jo

hele landet og udlandet til kunde, og han er derfor ikke delvis afhængig af en kunde-kreds på samme måde som en håndværker eller en handlende. En landmand derimod, der bor f. eks. ved Holstebro, kan, hvis han er utilfreds, sælge sin gård og flytte til Vendsyssel, og kan han ikke lide forholdene dér, kan han sælge endnu en gang og købe en gård på Falster; for ham er der ikke noget i retning af stavnsbånd.

I henhold til lovforslaget om ændringer i lov om landbrugsejendomme tillades samdrift af landbrug i et vist omfang, og det forekommer mig at være et fornuftigt supplement til den allerede gældende lovgivning om sammenlægning af ejendomme.

Jeg tør ikke i dag have nogen sikker mening om, hvor mange selvstændige landmænd, der fremtidig bliver til at gennemføre produktionen, og produktionens omfang kender vi jo i øvrigt heller ikke. Men vi ved alle sammen, at afgangen af ungdom fra landbrugerhvervet for tiden er så stor, at der kan være udsigt til, at der ikke bliver nok til at afløse den ældre generation. Derfor skal der være adgang både til sammenlægning og samdrift — ellers vil de ejendomme, der har den ringeste rentabilitet, ikke blive efterspurgt, men simpelt hen gå ned i en pris, som de nuværende ejere ikke kan være tjent med.

Den kommende strukturændring, som vi ved, vi står over for — vi kender den ikke i fuldt omfang, men vi ved, den kommer — skal landbruget selv klare på frivillig basis, og det kan landbruget også, når der bliver mulighed både for samdrift og for sammenlægning.

Jeg forstår faktisk ikke, at det ærede medlem hr. Peter Larsen f. eks. kunne nævne, at regeringen ikke havde øje for den tilpasning, som var nødvendig, ikke havde øje for tidens krav, men ville låse udviklingen fast. Det, der foreslås her, er jo nemlig en overordentlig kraftig udvidelse af mulighederne for tilpasning, og hvis det forslag, jeg her omtaler, bliver vedtaget, kan antallet af landbrugets produktionsenheder nedsættes til omkring 60.000. Det vil sige, at vi formodentlig slet ingen udsigt har til at udnytte de foreliggende muligheder for den tilpasning, det ærede medlem hr. Peter Larsen efterlyste, i dette århundrede. Jeg mener derfor, at det vil være rimeligt at